

Enrique Nebot

"A publicidade pode ser un factor de normalización lingüística"

A publicidade é un dos signos da sociedade contemporánea, sen embargo en raras ocasións é percibida como un motivo de reflexión ou estudo. Enrique Nebot, técnico publicitario catalán, xornalista, director da revista profesional "Control de publicidad y ventas", é autor de varios traballos sobre

—Pode ser a publicidade un factor de normalización? E como?

—Creo que pode ser un factor de normalización e, ainda máis, de modernización. A publicidade pode axudar a que unha língua sexa máis habitual socialmente na fala e na escrita por esa capacidade que ten para sintetizar as mensaxes e de conectar coas audiencias. Entendo que a aportación da publicidade aos medios de comunicación foi notábel. Remítome á experiencia do castellano, onde a linguaéxa publicitaria que empezou a surxir neste país a principios dos anos setenta e cuxa aportación á linguaéxa dos medios de comunicación é importante, e estou a pensar en medios como Cambio 16 ou Interviu; penso que hoxe os titulares de Cambio 16 son eslóganos publicitarios. Por outra parte, a respeito do público, a experiencia indicanós que os xóvenes coñecen perfeiamente o código publicitario, sintetizan con el e os eslóganos dos anuncios son facilmente asumidos e comprendidos por todos. Os xávez, creo que a publicidade ten ese factor de dinamización e ademais de modernización e desde logo se pode deseñar de moda a fala dunha lingua que seria o mellor para a súa normalización.

—Non cre que ás veces a utilización dunha língua na publicidade é máis unha cuestión de xenerosidade nacional que de necesidade?

É evidente que desde os planos de marketing da empresa anuncianta é fácil e incluso cómodo

marqueting político e publicidade. Recentemente e en coordinación coa entrega de premios do concurso "A língua galega na publicidade", outorgados por Rádio Popular de Vigo, asistiu nesta cidade a un acto sobre "A publicidade como factor de normalización lingüística", tema sobre o que versou a nosa conversa.

—Sen embargo, non é estranho que mentres que as axencias se dedican a recoller particularidades do idioma como o argot da rua non presten atención ao idioma de toda unha comunidade?

—Si, subscrivo plenamente iso e engarzo coa pregunta primeira e coa tese de que a publicidade debe actuar como elemento de modernización. Eu creo que hai un factor de comodidade, de conservadurismo, de ignorancia e posiblemente tamén haxa un factor importante, que é o de que estamos a sofrer as consecuencias dun longo proceso de 40 anos cando menos de ausencia do catalán e do galego nos medios de comunicación. Isto, que de por si é grave por todo o feito cultural e social que supuxo, ainda penso que é mais grave na linguaéxa dos medios de comunicación e polo tanto da publicidade, porque foi precisamente durante estes cuarenta anos cando houbo a gran aportación da cultura de massas. A linguaéxa da publicidade de hai cuarenta anos en todo o mundo non ten nada a ver coa actual. Non ocorre así coa novela ou coa poesía, ainda que cambiase os estilos ou as formas, e ademais nestes casos había unha traxectoria anterior. Na publicidade non podemos falar da recuperación porque partimos de cero.

—Pero a utilización do catalán ou do galego non fai o produto menos rendable?

—Non, non fai perder rentabilidade. Eu xa teño comentado os resultados dun inquérito que un instituto realizou, a instancias miñas, no que se preguntaba: parceelle a vostede ben que os produtos que se venden en Cataluña se anúncian en catalán? Era en xeral, non se preguntaba se o meio era en catalán, castellano ou bilingüe. A attitude da xente, nun setenta por cento daba como partidaria do catalán. Somentre un dez por cento mostraba reticencias e a un 20 ou 25 por cento era indiferente. E imaxino que se a pregunta fosse: cre vostede que no diario Avui, que é todo en catalán, ou no caso da tv autonómica, etc., eu creo que a resposta tería sido máis elevada ainda.

—Cal é a situación en xeral en Cataluña neste tema?

—A influencia da tv autonómica foi moi importante, e segundo dados da propia tv, un 92 por cento da sua programación publicitaria é en catalán, que é unha porcentaxe moi alta, tendo en conta que se admite o castellano, se que haxa nengunha diferéncia de prezo. Ainda que creo que debía de haber, pois como tv pública é a súa obriga fomentar a publicidade na lingua catalana. En conxunto a presenza do catalán nos medios é boa.

—Iso agrávase no caso das axencias locais?

—Non necesariamente. Porque precisamente as axencias más sensíbeis ao fenómeno do catalán, e supón que do galego, son aquelas moi integradas na sua comunidade, mais que as grandes multinacionais que —dito sexa con todos os respectos— eu creo que pasan olímpicamente do tema. As multinacionais pensan en inglés, non dedican esforzo a formar a un redactor en catalán. A propia facultade carece dunha atención ao tema porque logo non hai esixencias, non hai unha axencia que lle diga que, se sabe catalán, mellor.

MANUEL VEIGA

Utilizarei o espazo que me ofrece estas páginas para evocar alumnas figuras do galeguismo que de un feito ou outro tiveron conmigo relación persoal.

Nado en Ferrol, como Benito Vicetto, um dos mais antigos paladins do regionalismo, o cultivo das letras galegas e o interesse polo problema do país foron para mim práctica e preocupación naturais antes de atingir a adolescência. Entre os meus professores devo mencionar a Manuel Comellas Coimbra, o autor de *Pilara*, e Nicolás García Pereira; ambos escritores en galego e relacionados co movemento galeguista. O segundo foi presidente do grupo local do Partido que leva o seu nome. Na revista ferrolá *Maruxa*, que dirixía un parente meu, Vicente Beltrán Ramos, e en *Vida Gallega*, pilotada por Jaime Solá, apareceron os meus primeiros escritos en galego. Logo fui colaborador de *El Correo Gallego*, que se editava na minha cidade natal, e os meus trabalhos chamaron a atención de Jaime Quintanilla, a quem conheci com este motivo.

—Si, subscrivo plenamente iso e engarzo coa pregunta primeira e coa tese de que a publicidade debe actuar como elemento de modernización. Eu crei que hai un factor de comodidade, de conservadurismo, de ignorancia e posiblemente tamén haxa un factor importante, que é o de que estamos a sofrer as consecuencias dun longo proceso de 40 anos cando menos de ausencia do catalán e do galego nos medios de comunicación. Isto, que de por si é grave por todo o feito cultural e social que supuxo, ainda penso que é mais grave na linguaéxa dos medios de comunicación e polo tanto da publicidade, porque foi precisamente durante estes cuarenta anos cando houbo a gran aportación da cultura de massas. A linguaéxa da publicidade de hai cuarenta anos en todo o mundo non ten nada a ver coa actual. Non ocorre así coa novela ou coa poesía, ainda que cambiase os estilos ou as formas, e ademais nestes casos había unha traxectoria anterior. Na publicidade non podemos falar da recuperación porque partimos de cero.

—Vostede coñece algo da publicidade do Brasil, que ten unhas semelanzas lingüísticas con Galiza, que nos pode dizer disto?

—Eu sostengo que non hai línguas que sexan más ou menos válidas para determinadas fórmulas de expresión. O que si é posible é que para a publicidade de inglés sexa o idioma más axeitado pola sua capacidade de síntese. Claro que a publicidade no sentido moderno naceu nos Estados Unidos e fóron eles quen a potenciaron. Pero hai outros países que tienen unha participación publicitária importante e que viro as posibilidades que ofrecía a súa lingua. É o caso do portugués, gracias á incidencia do Brasil. Brasil neses momentos é unha importante potencia económica, que apesar da sua escasez de medios técnicos ten unha gran calidade criativa no uso da lingua. O portugués, polo menos no Brasil, demostrou ser un idioma moi rico, con moitas posibilidades expressivas. Non sei até que punto iso é extrapolábel ao galego, pero está ai. Hai outro aspecto que eu creo que favorece ao galego e ao mesmo catalán, que é de que a expresión publicitaria está moi perto da poesía nun senso amplio. Un país cunha gran tradición poética debe ser capaz de xerar unha boa publicidade. A ese gran fondo poético que poseun os nosos dous países penso que deberían acudir os criadores para facer publicidade. Isto é debido á gran capacidade de síntese da poesía, entre outros aspectos.

—No seminario coñecemos tamén os homes da geración Nós, que eran sóciros e directores de secopos no mesmo Seminario. O dia da prosa galega, celebrado no antigo Colegio de

grupo, o ideólogo. Mas, assim vez assumido o nacionalismo, mantiveron fiel, de xeito ou outro, a este ideal. Risco mostrou-se sumamente verátil ao longo da súa vida. A teoría segundo a cal un medo invencible a represión turbou o seu ánimo e o determinou a

Sanclemente, onde aquel Instituto tinha a súa sede, no curso 1926-1927, pudemos ouvir ler os seus trabalhos a António Losada, Ramón Otero Pedrayo e Afonso Rodríguez Castelao.

O primeiro professor de Filosofía, exerceu unha importante función socrática no seio da geración Nós. Era de ideas tradicionalistas, e foi quem atraiu ao nacionalismo a Risco, Otero e Cuevillas, agrupados entorno à revista *La Centuria*, de tendencias modernistas e cosmopolitas. Catedrático ultimamente do Instituto Geral e Técnico de Pontevedra, foi mestre venerado de muitos galeguistas, como Filgueira Valverde, e colaborou com Castelao na fundación da Polifónica, en cujo coro eu o ouvi cantar cando o Seminário se reuniu em Pontevedra em 1927. Losada sugeriu-me o tema do meu trabalho: "Como via a Aristóteles o P. Feijóo" publicado nos *Arquivos do Seminário de Estudos Galegos*.

se renova, para non interromperse já, coa agitación que precedeu ao advento da Segunda República. No meu sentir, reverdeceren nestes anos os aços juventos do moço rianxeiro, e Castelao, como deputado e como xerardo do Partido Galeguista, así como logo no exilio em calidad de persoas da galeguidez, move-se na política co espírito e a pericia de un profesional. Discípulo de Risco na doutrina galeguista, divergiu de na orientación da táctica política, defendeu a integración de un Estado peninsular de tipo federativo. Por suposto, como patrimonio común do nacionalismo galego, professava a creencia de que o galego-portugués, instrumento o mais eficaz de concienciación política, tinhada de manter-se sem desmembrar que debilitaría a nosa fala perante a pressión central.

Castelao contou coa adhesión fraternal dos que foron os seus compañeiros de deputados Otero Pedrayo, Villar Ponte, Suárez Picallo e Alonso Rios.

—Villar Ponte non pertenceu ao Partido Galeguista, tamén aí de que a Organización Republicana Autónoma, em que militava, se integrara en Izquierda Republicana, forza política de ámbito estatal. Foi, juntamente co seu irmán Ramón, o iniciador das Irmandades da Fala. Era fundamentalmente un jornalista político.

—Suárez Picallo forjáronse na luta nacional durante os seus anos de emigrado na República Argentina. Pertencera ao Partido Comunista, do que fora expulsado, na terras do Plata. Posuía unha auténtica emoción galega, e assimilou de mui boa gana o ideal nacionalista. Foi un grande orador político, com muito dominio da tribuna e unha voz poderosa, que fixo que Ortega y Gasset o definise como "un home pegado a unha voz".

—Castelao e Paz Andrade, nom participou en ningunha luta política acrom dos nacionalistas. Eu escrevímos a introducción da súa *Obra Completa*, que el non chegou a ver impresa.

—Tampouco quixera omitir a lembranza do editor Anxo Casal, que puxo no mercado de livros muitos dos escritos polas más distintas figuras do galeguismo. As *Cousas*, os *Retratos*, *Os Dous de Sempre*, de Castelao; *Os Caminhos da Vida*, *A largarda, Arredor de Si*, *A roreira de Gelmírez*, de Otero Pedrayo; *O Porco de Pé e Mitteleuropa* de Risco; *Nao Senheiña*, de Bouza Brei; *De Castro a Castro*, de Manuel António; *O Galo*, de Amado Carvalho, para citar só uns poucos exemplos. Eu frequentei a imprensa de Casal en Santiago, establecendo primeiro en Hontas 2, e logo na Rúa do Vilar 15. Era Alcalde de Santiago, cando estallou a rebelión militar de 1936. Achaíba-se en Madrid, formando parte da Comisión encarregada de apresentar o Estatuto. Regressou a Santiago, e aquí foi vítima do odio sectario aquel home verdadeiramente generoso e bom.

—Rematarei lembrando a Alexandre Bóveda, tam mal coñecido polas generacións moças actuais, como que sobre a súa vida e os seus despois de textos apolécticos e nom de crítica biográfica. Home de estatísticas, numeros e cálculos fazendísticos, aportou precisamente a segurança a doutrina galeguista, forjada polo filósofos e orquestrada polos poetas. A súa grande capacidade de traballo e as suas dotes de organizador fixeron pronto del unha figura indispensábel den-

dobrar os joellos perante o regime franquista, non se nos aparece a estas alturas suficientemente convincente. Desde sempre, Risco manifestou-se como um dilettante, de ideas engenhosas, mas pouco arraigadas, contra o que criam algúns.

Começou, como todos os homens de Nós, sendo un intelectual profesional, que no exercicio da especulación esgotava a súa función pública. E o Risco era deputado de *La Centuria*, em absoluto inclinado ao galeguismo. Tamén foi sempre católico praticante e tradicionalista militante. Sorprende aos seus amigos ao apresentar-se como tal cuando regressou de Madrid, depois de cursar na Escola Normal de Ourense, da que foi director. Atraído por Losada, converteu-se no Sul do nacionalismo. Polo que se refire á estruturación política do país, participava na desconfiança, en tom de moda en certos círculos, perante o regime parlamentar construído sobre a política de partidos; e, polo demais, era absolutamente radical. Eu vim-lhe, bem que en conversa privada, declarar-se separatista.

O seu direitismo chocou co liberalismo do Partido, e, cando chegou o momento, co adesión do mesmo ao Frente Popular; así que, ao ficar Galiza en poder dos sublevados no 1936, pudo fazer esquecer as autoridades o seu passado nacionalista, e potenciar o seu conservadurismo para ser respetado e mesmo protegido. A meu juicio, perdera a fe nos ideais nacionalistas perante a gravidade dos acontecimentos, e a realidade é que procurou o éxito como escritor en español, intentou a conquista de Madrid desde unha mesa do Café Gijón e non se pode dizer que participase no movemento centrado entorno a Editorial Galaxia.

—Cuevillas, católico afervorado, foi o menos político dos tres grandes ourensáns de Nós. Mantivo-se foras das lutas e intrigas partidistas nos tempos de Franco, mas a súa obra é de significación diafanamente nacionalista.

—Castelao, o director de cena do grande teatro do mundo asinalou-lhe o papel de maior relevância política entre os que representou aos homes de Nós. Hai declaracions de Castelao

Galeguistas de pre-guerra

Sanxamente, onde aquel Instituto tinha a súa sede, no curso 1926-1927, pudemos ouvir ler os seus trabalhos a António Losada, Ramón Otero Pedrayo e Afonso Rodríguez Castelao.

—O primeiro professor de Filosofía, exerceu unha importante función socrática no seio da geración Nós. Era de ideas tradicionalistas, e foi quem atraiu ao nacionalismo a Risco, Otero e Cuevillas, agrupados entorno à revista *La Centuria*, de tendencias modernistas e cosmopolitas. Catedrático ultimamente do Instituto Geral e Técnico de Pontevedra, foi mestre venerado de muitos galeguistas, como Filgueira Valverde, e colaborou com Castelao na fundación da Polifónica, en cujo coro eu o ouvi cantar cando o Seminário se reuniu em Pontevedra em 1927. Losada sugeriu-me o tema do meu trabalho: "Como via a Aristóteles o P. Feijóo" publicado nos *Arquivos do Seminário de Estudos Galegos*.

—se renova, para non interromperse já, coa agitación que precedeu ao advento da Segunda República. No meu sentir, reverdeceren nestes anos os aços juventos do moço rianxeiro, e Castelao, como deputado e como xerardo do Partido Galeguista, así como logo no exilio em calidad de persoas da galeguidez, move-se na política co espírito e a pericia de un profesional. Discípulo de Risco na doutrina galeguista, divergiu de na orientación da táctica política, defendeu a integración de un Estado peninsular de tipo federativo. Por supuesto, como patrimonio común do nacionalismo galego, professava a creencia de que o galego-portugués, instrumento o mais eficaz de concienciación política, tinhada de manter-se sem desmembrar que debilitaría a nosa fala perante a pressión central.

Castelao contou coa adhesión fraternal dos que foron os seus compañeiros de deputados Otero Pedrayo, Villar Ponte, Suárez Picallo e Alonso Rios.

—Villar Ponte non pertenceu ao Partido Galeguista, tamén aí de que a Organización Republicana Autónoma, em que militava, se integrara en Izquierda Republicana, forza política de ámbito estatal. Foi, juntamente co seu irmán Ramón, o iniciador das Irmandades da Fala. Era fundamentalmente un jornalista político.

—Suárez Picallo forjáronse na luta nacional durante os seus anos de emigrado na República Argentina. Pertencera ao Partido Comunista, do que fora expulsado, na terras do Plata. Posuía unha auténtica emoción galega, e assimilou de mui boa gana o ideal nacionalista. Foi un grande orador político, com muito dominio da tribuna e unha voz poderosa, que fixo que Ortega y Gasset o definise como "un home pegado a unha voz".

—Castelao e Paz Andrade, nom participou en ningunha luta política acrom dos nacionalistas. Eu escrevímos a introducción da súa *Obra Completa*, que el non chegou a ver impresa.

—Tampouco quixera omitir a lembranza do editor Anxo Casal, que puxo no mercado de livros muitos dos escritos polas más distintas figuras do galeguismo. As *Cousas*, os *Retratos*, *Os Dous de Sempre*, de Castelao; *Os Caminhos da Vida*, *A largarda, Arredor de Si*, *A roreira de Gelmírez*, de Otero Pedrayo; *O Porco de Pé e Mitteleuropa* de Risco; *Nao Senheiña*, de Bouza Brei; *De Castro a Castro*, de Manuel António; *O Galo*, de Amado Carvalho, para citar só uns poucos exemplos. Eu frequentei a imprensa de Casal en Santiago, establecendo primeiro en Hontas 2, e logo na Rúa do Vilar 15. Era Alcalde de Santiago, cando estallou a rebelión militar de 1936. Achaíba-se em Madrid, formando parte da Comisión encarregada de apresentar o Estatuto. Regressou a Santiago, e aquí foi vítima do odio sectario aquel home verdadeiramente generoso e bom.

—Rematarei lembrando a Alexandre Bóveda, tam mal coñecido polas generacións moças actuais, como que sobre a súa vida e os seus despois de textos apolécticos e nom de crítica biográfica.

—Hai declaracions de Castelao segundas as cais o noso rianxeiro desejava libertar-se do ministerio, mas o certo é que Castelao foi político desde os anos mozos e chegou a dirigir o Seminario de Pontevedra para participar na sessom fundacional do Partido Galeguista en Decembro de 1931.

—No seminario coñecemos tamén os homes da geración Nós, que eran sóciros e directores de secopos no mesmo Seminario. O dia da prosa galega, celebrado no antigo Colegio de

se renova, para non interromperse já, coa agitación que precedeu ao advento da Segunda República. No meu sentir, reverdeceren nestes anos os aços juventos do moço rianxeiro, e Castelao, como deputado e como xerardo do Partido Galeguista, así como logo no exilio em calidad de persoas da galeguidez, move-se na política co espírito e a pericia de un profesional. Discípulo de Risco na doutrina galeguista, divergiu de na orientación da táctica política, defendeu a integración de un Estado peninsular de tipo federativo. Por supuesto, como patrimonio común do nacionalismo galego, professava a creencia de que o galego-portugués, instrumento o mais eficaz de concienciación política, tinhada de manter-se sem desmembrar que debilitaría a nosa fala perante a pressión central.

Castelao contou coa adhesión fraternal dos que foron os seus compañeiros de deputados Otero Pedrayo, Villar Ponte, Suárez Picallo e Alonso Rios.

—Villar Ponte non pertenceu ao Partido Galeguista, tamén aí de que a Organización Republicana Autónoma, em que militava, se integrara en Izquierda Republicana, forza política de ámbito estatal. Foi, juntamente co seu irmán Ramón, o iniciador das Irmandades da Fala. Era fundamentalmente un jornalista político.

—Suárez Picallo forjáronse na luta nacional durante os seus anos de emigrado na República Argentina. Pertencera ao Partido Comunista, do que era expulsado, na terras do Plata. Posuía unha auténtica emoción galega, e assimilou de mui boa gana o ideal nacionalista. Foi un grande orador político, com muito dominio da tribuna e unha voz poderosa, que fixo que Ortega y Gasset o definise como "un home pegado a unha voz".

—Castelao e Paz Andrade, nom participou en ningunha luta política acrom dos nacionalistas. Eu escrevímos a introducción da súa *Obra Completa*, que el non chegou a ver impresa.

—Tampouco quixera omitir a lembranza do editor Anxo Casal, que puxo no mercado de livros muitos dos escritos polas más distintas figuras do galeguismo. As *Cousas*, os *Retratos*, *Os Dous de Sempre*, de Castelao; *Os Caminhos da Vida*, *A largarda, Arredor de Si*, *A roreira de Gelmírez*, de Otero Pedrayo; *O Porco de Pé e Mitteleuropa* de Risco; *Nao Senheiña*, de Bouza Brei; *De Castro a Castro*, de Manuel António; *O Galo*, de Amado Carvalho, para citar só uns poucos exemplos. Eu frequentei a imprensa de Casal en Santiago, establecendo primeiro en Hontas 2, e logo na Rúa do Vilar 15. Era Alcalde de Santiago, cando estallou a rebelión militar de 1936. Achaíba-se em Madrid, formando parte da Comisión encarregada de apresentar o Estatuto. Regressou a Santiago, e aquí foi vítima do odio sectario aquel home verdadeiramente generoso e bom.

—Rematarei lembrando a Alexandre Bóveda, tam mal coñecido polas generacións moças actuais, como que sobre a súa vida e os seus despois de textos apolécticos e nom de crítica biográfica.

—Hai declaracions de Castelao segundas as cais o noso rianxeiro desejava libertar-se do ministerio, mas o certo é que Castelao foi político desde os anos mozos e chegou a dirigir o Seminario de Pontevedra para participar na sessom fundacional do Partido Galeguista en Decembro de 1931.

—No seminario coñecemos tamén os homes da geración Nós, que eran sóciros e directores de secopos no mesmo Seminario. O dia da prosa galega, celebrado no antigo Colegio de

se renova, para non interromperse já, coa agitación que precedeu ao advento da Segunda República. No meu sentir, reverdeceren nestes anos os aços juventos do moço rianxeiro, e Castelao, como deputado e como xerardo do Partido Galeguista, así como logo no exilio em calidad de persoas da galeguidez, move-se na política co espírito e a pericia de un profesional. Discípulo de Risco na doutrina galeguista, divergiu de na